

הלכות מכירה פרק יב

א. אסור למוכר או לקונה להונות את חברו, שנאמר "וכי-תמכרו ממכר לעמיתך, או קנה מיד עמיתך אל-תונו, איש את-אחיו" (ויקרא כה, יד). ואף על פי שהוא עובר על לא תעשה, אינו לוקה, מפני שנתן להשבון; ובין שהונה במזיד, בין שלא ידע שיש במכר זה הוניה חייב להשיב.

ב. כמה תהיה ההוניה ויהיה חייב להשיב, שתות בשווה. כיצד: הרי שמכר שווה ששה בחמשה, או שווה ששה בשבעה, או שווה חמשה בששה, או שווה שבעה בששה הרי זו הוניה; ונקנה המקח, וחייב המונה להחזיר את ההוניה כלה למתאנה.

ג. היתה ההוניה פחות מזה בכל שהוא, כגון שמכר שווה ששים דינר בחמשים דינר ופרוטה אינו חייב להחזיר כלום: שכל פחות משתות, דרך הכל למחל בו.

ד. היתה ההוניה יתרה על שתות בכל שהוא, כגון שמכר שווה ששים בחמשים פחות פרוטה בטל המקח, והמתאנה יכול להחזיר החפץ ולא יקנה כלל; אבל המונה אותו אינו יכול לחזר אם רצה זה וקבל, אף על פי שבטל המקח.

ה. אין המונה חייב להחזיר, עד שתהיה ההוניה יתר על פרוטה; היתה פרוטה בשווה אינו מחזיר, שאין הוניה לפרוטות.

ו. עד מתי יהיה לו לחזר ולתבע ההוניה, או לבטל המקח עד כדי שיראה לתגר או לקרובו. ואם שהה יתר על זה אפלו לקח שווה מאה במאתים, אינו חוזר.

ז. במה דברים אמורים, בלוקח, שהרי המקח בידו ומראהו. אבל המוכר חוזר בהוניה לעולם; ואין צריך לומר בבטול מקח, שאינו יודע דמי זה שמכר עד שיראה כמותו שנמכר.

ח. לפיכך אם היה המקח דבר שאין במינו שנוי והוא כלו שווה, כגון הפלפלין וכיוצא בהן הרי זה אינו חוזר, אלא עד כדי שישאל על שער שבשוק בלבד. וכן אם נודע שבא לידו כממכרו, וידע שטעה ולא תבע אינו יכול לחזר ולתבע, שהרי מחל.

ט. כשם שהוניה להדיוט כך הוניה לתגר, אף על פי שהוא בקי. וכשם שהוניה בפרות ובבהמה, כך יש הוניה במטבעות. כיצד: הרי שהיה דינר זהב בארבעה ועשרים דינר שלכסף, וצרפה בעשרים דינר, או בשמונה ועשרים הרי זה מחזיר את ההוניה; היה יתר על זה, בטל הצרוף; פחות מכאן, מחילה.

י. וכן אם היתה הסלע חסרה שתות, והיו מוציאים הסלעים במנין לא במשקל מחזיר ההוניה.

יא. עד מתי יש לו להחזיר הדינר או הסלע בכרכים, עד כדי שיראה לשלחני. בכפרים שאין השלחני מצוי שם, יש לו להחזיר עד ערבי שבתות: שאין מכיר הסלע וחסרונה ודמיה אלא לשלחני.

יב. והוא הדין למוכר ספרים, או אבנים טובות ומרגליות שיש ללוקח לחזר, עד כדי שיראה אותם לתגרים הבקיאים בהן בכל מקום שהן: שאין הכל בקיאים בדברים אלו. לפיכך אם לא

הָיָה מִכִּיר בְּאוֹתָהּ הַמְּדִינָה, וְהוֹלִיךְ הַמָּקָח לְמָקוֹם אֲחֵר, אוֹ שָׂבָא הַבָּקִי לְאַחַר זְמַן מְרֻבָּה, וְהוֹדִיעוּ שְׁטָעָה הָרִי זֶה חוֹזֵר.

יג. הַנּוֹתֵן סֵלַע חֲסֵרָה לַחֲבֵרוֹ אִם הָיָה מְכִירָה, אִפְּלוּ לְאַחַר שְׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ הָרִי זֶה מַחְזִירָה; וְאִם הָיָה אִפְשָׁר לְהוֹצִיאָה עַל יְדֵי הַדַּחֲק אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחְזִירָה לְאַחַר זְמַן, אֲלֹא אִם כֵּן קִבְּלָהּ מִמֶּנּוּ בְּמִדַּת חֲסִידוֹת.

יד. הַמוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ שׁוּהָ אַרְבַּע בְּחֻמֶּשׁ, שֶׁהָרִי הַמָּקָח בְּטֵל כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהִרְאוֹתוֹ לַתָּגֵר אוֹ לְקְרוֹבוֹ, עַד שֶׁהוֹקֵר וְעָמַד בְּשִׁבְעַת לֻקָּח יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ, וְלֹא הַמוֹכֵר: שֶׁהָרִי הַלּוֹקָח אוֹמֵר לַמוֹכֵר אֵלּוּ לֹא הוֹנֹתַנִי, לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לַחְזֹר, וְעַתָּה שֶׁהוֹנֹתַנִי תַחֲזֹר, הִיאֲךָ יִהְיֶה הַחוּטָא נִשְׁכָּר.

טו. וְכֵן מוֹכֵר שְׁמֹכֵר שׁוּהָ חֲמֵשׁ בְּאַרְבַּע, וְזֵל וְעָמַד בְּשָׁלוֹשׁ מוֹכֵר יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ, וְלֹא לֻקָּח: שֶׁהָרִי אוֹמֵר הַמוֹכֵר לַלּוֹקָח, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוֹנֹתַנִי תַחֲזֹר בִּי.

טז. הַמוֹכֵר שׁוּהָ חֲמֵשׁ בְּשֵׁשׁ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהִרְאוֹת עַד שֶׁהוֹקֵר וְעָמַד בְּשִׁמוֹנֶה הָרִי הַמוֹכֵר חַיֵּב לְהַחְזִיר הָאֶחָת שְׁלֵהוֹנִיָּה: שֶׁהָרִי נִקְנָה הַמָּקָח, וְחַיֵּב לְהַחְזִיר; וּכְשֶׁהוֹקִיר, בְּרִשּׁוֹת לֻקָּח הוֹקִיר.

יז. וְכֵן אִם מֹכֵר שׁוּהָ שֵׁשׁ בְּחֻמֶּשׁ, וְהוֹזִלוּ וְעָמְדוּ עַל שְׁלוֹשׁ הָרִי הַלּוֹקָח חַיֵּב לְהַחְזִיר סֵלַע אֶחָת שְׁלֵהוֹנִיָּה, שֶׁהָרִי נִקְנָה הַמָּקָח וּבְרִשּׁוֹת הַלּוֹקָח הוֹזֵל.